

JURNAL DE SCIINȚE.

ESE DE PATRU ORİ PE LUNĂ

Preful abonamentului:

Bucuresci. . . . 64 lei pe an
 Districte . . . . 69 — —

REDACTORII:

Dr. C. ESSARCU și Lt. D. ANANESCU.

ABONAMENTELE

se fac la Redacția, Strada Seraphim, ce 'i dice ș'a Pensionatului No. 10, în dosul Coltzi. și la DD. Librari.

Coprinde: Reînființarea clasei IV primară.—Atheneul român Șimsibilitatea plantelor.—Barometru.—Ceva despre malatia imaginară.—A nunțit

INSTRUCȚIA ȘI EDUCAȚIA.

•Ne se poco io vi dia, da imputar sono,
 Chè quanto io posso dar, tuto vi deno.
Ariosto.

Dacă pucii vă dau, nu sunt de imputat
 Căci cât pot da, tot vă dau.

•Popolul care are celle mai bune șcholi
 este cel d'ântéii dintre populi; daca nu
 este astăzi va fi mâine.

(«Jules Simon» l'Ecole).

REÎNFIINȚAREA CLASEI A IV PRIMARĂ. — UN INVETĂMENT PUBLIC.

Perseverința obstinată, într'o cauză drăp-tă, a triumfat.

Circulara D. Ministru, prin care se dă ordin de a se lua în grabă toate dispozițiile pentru reînființarea clasei IV primară, este astăzi respinsă în totă țerra.

Mare satisfacție din partea atâtor părinți de familie¹⁾ ce vedeu cu întristare instrucția primară a copiilor lor trunchiată.

Bucăția de pâine intelectuală ce li se lua prin suprimarea clasei IV primară le este acum redată.

Mare satisfacție din partea acellora care se interesă la întinderea și îmbunătățirea instrucției în țerra și mai cu sémă a instrucției primară.

1) Mai multe petiții din districte din partea mai multor părinți de familie reclamând în contra suprimării clasei IV primară au fost înaintate de Minister Consiliului General de instrucție publică la deschiderea sesiunii școlii.

Ne facem dar datoria de a exprima aici totă gratitudinea noastră pentru măsura luată de a se reînființa clasa IV primară.

Un învățământ de o mare însemnătate rezulta din această luptă întreprinsă pentru reînființarea clasei IV primară.

Cetățenii care, împlinindu-și cu scrupulositate datoriile, știu a definde, cu energie, dar pe căile legale, drepturile, curind să mai târziu vor vedea aceste drepturi respectate.

Consiliăm dar pe toți:

1 De a-și împlini cu scrupulositate datoriile.

2 De a-și definde cu energie drepturile.

Tóte theoriele noastre sociale se resumă în aceste cuvinte.

1 Împlinirea datoriilor

2 Definderea drepturilor,

E.

ATHENEUL ROMÂN. SENSIBILITATEA PLANTELOR.

De nu ne am ocupa de cât de pietre, de plante și de animale, am fi în pace cu toată lumea și am duce o viață dulce și liniștită.

Nu știu însă ce impulsie fatală ne împinge a ne ocupa și de oameni, a ne agăța de dânși, a le excita simțibilitatea, a le pune în joc facultățile iritabile ș'a atrage asupra-ne uri, mîni, imprecății etc. etc.

Dorim de mult a scrie un articol asupra stăbilității și iritabilității oamenilor și mai cu sémă a concetățenilor noștri. Fidel adevăratului method științific de observație și de experiență, am întreprins a face mai multe experiențe prin noi înșine. Nu vom face cunoscut cititorilor noștri astă data de cât una singură căci nu ne propunem acum a vorbi de cât despre plante.

Doritori de a vedea pe oameni noștri cu *antecedente illustre* asoțiându-se cu cei *juni*, pentru a face ca societatea noastră să se bucură de bine-facerile unei vieți intelectuale mai dezvoltate și a destepa sacrele lupte ale litteraturei, artei și științei, ne adresăm, în anul trecut, la mai multe din personalitățile noastre cunoscute în țerră rugându-le de a veni a ține *lecturi* și *conferințe publice*. Aprobare plină de bună-voință, încurajare plină de indulgență, iată ce obținurăm din parte-le.

Plini de recunoștință de acéstă aprobare și de acéstă încurăgetore indulgență, remaserăm însă nemulțumiți căci *lecturi* și *conferințe publice* nu obținurăm. Bine-voitore indulgență dar *pucină simțibilitate*. . . în prezența ideei lecturelor publice.

Când fuse vorba de a ne adresa la persoane cu antecedente mai pucini illustre de cât cele d'ânteu, întâlneurăm o *insensibilitate completă*, la care se adaugă acel suris scep-

tic și descurăgetor, despre care am vorbit adesea cititorilor noștri.

În anul acesta ideea lecturelor publice (care a găsit pînă acum un echo în patru orașe ale țerrei) nu fu abandonată și cu dēnsa se asoțiază și ideea de a organiza o societate litterară și științifică numită Atheneu. Membri Atheneului 'ntre altele, vor avea a face și lecturi publice în sensul celor din anul trecut.

Încercăm a face, în privința compoziției membrilor Atheneului, o experiență în sensul celei din anul trecut. Încō de la priimi pași prevēdurăm că vom ajunge la același rezultate: *Pucina sensibilitate* din partea unora, *Insensibilitate* completă din partea altora.

Facurăm atunci experiența inversă: „Tōte persoanele cu antecedente sau litterarități sau politice nu vor fi admise în sînul Atheneului. Excluziune, depărtare, alungare...!”

Rezultatele la care ne asteptam să ajungem să realisară: *insensibilitatea* se transformă în *iritabilitate*. Phenomenele iritabilități se manifestară: supărări, mîni, imprecății, uri etc. Fi-vom destul de fericiți ca să putem observa și fenomenele înveselitoare ce ne presintă *sensibilitatea*? — Nu — Motivele seriose ce am expus în cele două numere precedente ale „*Naturei*” vor face, sperăm, pe majoritatea membrilor actuali ai Atheneului de a menține acei . . . verdict de excluziune ce s'a pronunțat în contra acellora ce au *antecedente*, fie politice, fie literari.!!

Dar destul, pentru astă dată, despre *insensibilitatea* și *iritabilitatea* oamenilor: se vorbim despre *sensibilitatea* plantelor. Tractarea acestui subiect nu ne va crea nici o

inimicizie, cu tóte că se vor afla póte unii ce vor vedea aci vre-o ironie.

Există óre în plante o sensibilitate reală sau acésta este numai o hypothesă inventată de poeți și de amanți?

Să examinăm.

În antiquitate învățații și poeți acordaū plantelor o mulțime de facultăți, unele mai minunate de cât altele.

„Greci, dice Humbold, credéu că există raporturi secrete între plante și între zei: Zei resbunaū injuriile făcute de ómeni arborilor și plantelor consacrate.“

În acea minunată Grecie, amorul naturii se manifesta prin hymnuri de poesie și prin respectul religios către tot ce provenia din Regnul vegetal.

Poeți și artiști însuflețiau și îndestrau de sensibilitate tot ce atingéu în cânturile, tablourile și sculpturile lor.

Învățați se unéu cu poeți și artiști.¹⁾

Philosophul Empedoclu acorda plantelor facultăți superioare, și mai mulți din sucesorii săi aū mers și mai departe de cât densusul.

Faimósa plantă Mandragora²⁾ era, după denuși îndestrată de o sensibilitate exquisă. Era îndestul ca s'o atingă cine-va, într'un mod brutal, ca acésta plantă să începă a plânge.

Aceia care avéu îndrăsnéla s'o culégă, ca să nu fie fermecați de dēnsa, trebuiau să ia o mulțime de precauțiuni.

Cel mai vestit botanist al Greciei merge pînă a descrie miđlócele ce trebuie cine-va să întrebuinteze ca să smulgă acésta terribilă plantă. Trebuie, dice el, să descrie cineva cu vîrfurile unei sabii trei cercuri înprejurul ei uitându-se către Orient, și un

alt individ să jóce pe lingă dēnsa cāntānd și pronunțānd vorbe rușinoșe,

În timpurile moderne hypothesele antiquități tură reproduse.

Adanson, un savant îndrăsnéț, înzestra pe plante cu un suflet; ce dice, nu' fu destul de a da un suflet vegetalelor, dar fiecare plantă, după densusul, trebuia să aibă mai multe suflete.

Hedwig, Bonet, Ed. Smith, botanisti și naturalisti vestiți, acordaū plantelor o sensibilitate rară și sensații delicate.

Pînă în zilele noastre aceste idei sunt susținute de botanisti și doi din cei mai celebri învățați ai Germaniei Von Martius și Theodor Fecher, consider vegetalul ca o ființă simțitoare și înzestrată de un suflet individual, și cel din urmă împinge temeritatea pînă în a fonda un fel de psihologie vegetală. Un poet inspirîndu-se de acésta idee, descrie o rosă atāt de slabă și atāt de lungezîndă, în cât cea mai mică suflare, ușoră ca suspinul unei vergine, îi ridică una după alta petalele suferinde și vestejite. Și când suflarea mortiferă (dă-tătoare de mórte) a omorît pe sîrmăna flóre, cât-va timp atāt de frumósă și parfumată, spirite mysterioșe îi ridică sufletul în paradis pe aripele lor diaphane.

Iată cum poetul la care facem alusie, descrie mórtea unei Rose:

În minutul când Rosa își exală sufletul, într'un parfum suprem, o Violetă tremuro pe ramura ei și murmură un cântic plin d'o armonie imperceptibilă și pătrunțătoare.

O mică insectă, albastră ca cerul, care călătorea pe o flóre ca să își complete.. instrucția și educația, se miră vedēnd o bucurie care i se păru neexplicabilă.

— Te bucuri, dice ea, violetei, de mórtea vecinei talle! Tótă lumea cu tóte astea dice că ești atāt de bună!

1) Veđi Naturr No. 14 în care se ar.ță phasele prin care a trecut sciința în raport cu poesia.

2) Veđi Machiavelli, Mandragora, Comodie.

— Me înveselesc, răspuse Violeta, pentru că zile de întristare și de amărăciune nu vor mai fi pentru Rosa care muri. Mă înveselesc pentru că ea în bellă, amorosă și parfumată; și fiind că parfumele, amorul și frumusețea sunt virtuțile florilor, mă înveselesc pentru că sufletul său este în ceruri.

— Suntem siguri, că mai multora din grațiile noastre violete și rose (lectrice) le vor părea rău când le vom spune că se află învățați care refuză plantelor ori ce fel de sensibilitate, și distrug, fără cea mai mică milă, toate poeziile poetilor antici și moderni.

Marele physiologist Hales considera plantele ca niște ființe ce se afla cu totul sub imperiul forțelor materiale, fără cea mai mică schintee de sensibilitate.

Adăogim că geniul părintelui filosofiei moderne, Descartes, a fost destul de puternic ca să facă pe plebă să credă că animalele chiar n'au sensibilitate și nu sunt

de cât niște automate (ca niște păpuși) săvârșind într'un mod mecanic toate actele ce le vedem săvârșind.

Cât de puternic o fi geniul lui Descartes nu ne va face însă pe nimeni să credem că, când batem un câine și când acesta țipă, el nu simte nimic și țipătul lui trebuie să fie comparat cu țipătul acelor păpuși cu care să joci copil.

Mă tem însă că Hales o să ne convingă că florile n'au nici sensibilitate, nici suflet, nici inimă. . . Acum vorbim numai de flori și cu dăensele nu comparăm pe nimeni.

Vom continua examinarea acestui punct în numărul viitor; rugăm pe lectorul serios și posomorit să nu se supere că adoptăm câte o dată un styl așa de ușor ca să-i vorbim de știință. Să fie bine încredințat că învățați mai serioși de cât Domnia sa au dis cele exprimate în rîndurile precedente sub o formă și mai ușoră. E.

BAROMETRUL

ȘI MĂSURAREA ÎNĂLȚIMI MUNTILOR.

Ne propunem a vorbi lectorilor noștri despre greutatea aerului și despre instrumentul cu care se măsură. Barometrul este un tub de sticlă înalt d'un cot (80 centimetri) deschis la una din extremitățile sale. Umplem cu mercur (argint viu) acest tub apoi îl supunem la căldură spre a scote din el aerul și umiditatea; pe urmă, când este plin până sus, îl astupăm cu degetul și îl resturnăm p'un vas tot cu mercur, tragem apoi degetul de de sub și vedem că mercurul din ăntru se coboră până la 0,76°, socotit de jos în sus, jos la nivelul mercurului fiind 0. Astă colonă de mercur 0,76°, este susținută de greutatea atmosferei care se exercită pe suprafața mercurului din vasul în care stă tubul. Prin

alte cuvinte mercurul nu pôte sta în tubul barometric fără aer, de cât prin greutatea aerului din afară căci el apasă în brațul deschis și face echilibrul

Daca greutatea aerului se micșorează, mercurul din tub se lasă în jos și asta se întâmplă când se apropie plôia, fiind că atunci vapori (aburi) de apă, fiind în mare cantitate în atmosferă răresc aeru care apasă pe suprafața mercurului și prin urmare îl face mai ușor. Dar ast-fel de exemplu nu este tot d'una exact, fiind că diferite cause concură la plôie și la timp frumos, pe când variațiunile în înălțimea barometrului depind numai de variațiunile în presiunea (apăsarea) atmosferei.

Nemuritorul Pascal dorind să convingă lumea

învăţată care nega încă greutatea aerului, rugă pe amicul său Perrier să se sue p'un vârf de munte c'un barometru. Dacă aerul este greu, şicea el, trebuie să fie mai uşor pe vârful munţilor de cât la pôle, fiind că grosimea atmosferei se micşorează, cu cât ne înălţăm, şi va fi cu atât mai uşor cu cât muntele va fi mai 'nalt.

Aşa dar mercurul descinde în barometru.

Intr'adevăr acesta şi observă Perrier pe un munte în Francia adică: colóna aerului devenind din ce în ce mai pucín grósă cu cât se înălţa în atmosferă, apăsa mai pucín pe vasul cu mercur al barometru-lui, şi acesta (colóna aerului) nu se putea micşora fără ca să se micşoreze apăsarrea; d'aceea colóna de mērcur trebuie să se cobóre.

Aruncaţi ochi asupra u-nui barometru şi veşî explica singurî experienţa apăsarî aerului.

Daca dar colóna de mercur scade în barometru cu cât se'nalţă cine-va în atmosferă se pôte mēsură cu înlesnire în-ălţimea munţilor. S'a observat că la 10^m, 4 înălţimea colónei de mercur scade c'un milimetru, prin urmare daca în vârful unui munte vedem că barometrul a scădut cu 20 milimetri asta va să şică că este la o înălţime de 20 înulţit cu 10^m, 4, adică mai mult de 200^m. Astă experienţă se pôte face de un om singur sau de duoi, observând la aceiaş oră, daca muntele este înalt.

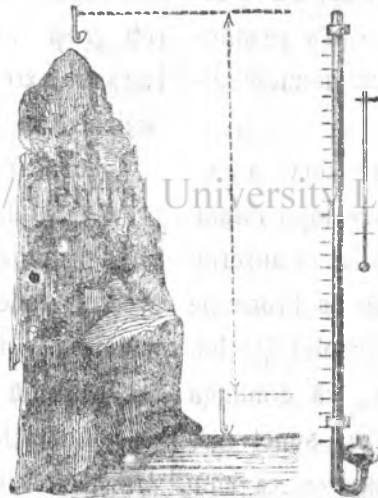
Mecanismul pompelor nōstre este basat pe apăsarrea aerului. Se introduce un tub într'un vas cu apă, se face gol în ántru, şi îndată apa împinsă într'acest gol prin greutatea aerului din afară se înalţă din fundul isvorului şi ţisnesce afară. Aşa dar se produce o pompă orî când aerul apasă asupra unei masse de apă. Iată cum aerul a devenit ser-vitorul omului.

Cu tote acestea cea mai mare înălţime la ca-

re pôte ajunge apa printr'acest mijloc este 32 pi-cióre sau 10^m, 4. Atunci greutatea colónei de aer fiind egală cu greutatea colónei de apă, amēnduoe colónele sunt în echilibru şi apa încetază d'a se înălţa.

Explicaţia acestui fenomen nu era cunoscută de Galile: atunci tóte se explica prin orórea (frica) ce are materia de gol; dar ast mare om, trebuie s'o spunem, nu era mulţumit cu acēstă explicare.

Galile se crede c'a avut prima idee despre ba-rometru, şi asta 'i a dat'o un fântănar din Floren-ţa, care observase că apa nu putea să se urce în corpul de pompă mai sus d'o înălţime invariabile (32 picióre sau 10 metri); dar Torricelli, discepou-lul său, a fost care a construit instrumente de fe-lul acesta în anul 1643, ş'a-poî d'atunci sau mai perfecţionat barometrele.

Barometru şi măsurarea înălţimei munţilor prin colóna de mercur.

Greutatea atmosferei exer-să asemenea óre care influ-inţă asupra corpului uman. Ae-rul patriei nōstre este acela ce iubim mai mult: când lo-cuitori din Alpi, obicnuiţi a respira un aer rar şi uşor, căleş-torese în climatele unde greutatea atmosferei este mai mare, nu pot resista la presiunea externă,

care devine mai simţibilă şi nu mai este în armo-nie cu uşurinţa aerului ce închide organele corpului lor. Conducători din Chamouny înfatigabili în mun-ţi lor, abia pot merge câte-va ore în cămpie; cir-culaţia sângelui se află atunci expusă la o prea mare variaţia; se vėd împovăraţi de nerăbdare şi de in-tristare, şi dacă sunt depărtaţi de patria lor în-cercă trebuinţa d'a se întorce. Astă trebuinţă de-vine mai urgentă când tot d'odată aud óre-care cântice din copilăria lor: acel *ranz de vaci*¹⁾ care

1) O arie patriotică a elveţianilor pe care o cântă păstori şi vā-cari din cămpii, făcēnd să pască turmele lor. Se şice că el-veţiani înrolaţi în serviciul strein, nu puteau auzi repetându-se

le aduce a minte murmura confusă de séra, strigătul turmelor ș'al păstorilor, și sgomotul depărtat al furtunilor pe munți.

Slab muritor! câte-va modulațiuni ale aerului comandă asupra sufletului tău! Nu întârția, a-lérgă îndată către patria ta; inima ta te chiamă acolo și trebuie s'o reveți sau șă mori. Ast-fel pe la mijlocul secolului al cincî-spre-dece, când cânta cineva la Grenada attingătorul romanș compus de Mauri asupra coprinderi orașului Alhama din Spania, popoul întreg se punea pe plâns regretând frumosele zile ale gloriei ș'ale triumfurilor lor.

Ce raport misterios între modulațiunile aerului și starea phychică a omului!

Acum că cunoșteți, amabili lectori, efectele apăsări aerului, voiți să vă dau o idee despre elasticitatea sa și despre proprietatea ce are d'a se întinde, spre a forma un volum mare și d'a se stânge într'un mic spațiu, aceea ce phisici numesc dilatație și condensație.

Aste diferite proprietăți ne vor servi a explica fenomenul statuei lui Memnon care după Pliniu și Strabon scotea sunete armonioșe la ivirea aurorei.

Egypteni înălțaseră astă statuă ds bronz pe termurile râului Belus, aprópe de templul Deului. Apis; ea avea acéstă particularitate, că diminéța fiind isbită de rașele sórelui scotea un sunet melodios, și séra un sunet trist și plângerós, ca cum 'i ar fi părut reu de depărtarea luminei. Părintele Kircher explica ast-fel acest fenomen: O statuă scobită și de metal coprinde într'ensă un volum de aer pe care rașele sórelui încălđesce și întinde; dacă punea cine-va în gura astei statue o țevă de instrument, de bucium spre exemplu, aerul întins de căldură eșia p'astă deschidere și statua scotea sunete curate și plăcute. Cu tóte astea când sórele dispărea și statua se răcia, aerul intra într'ensă și producea un sgomot ușor și jalnic. Effectul fiind extern dimi-

néța și intern séra varietatea sunetelor se afla firesce explicată.

Natura se servă asemenea de întinderea aerului, ca să facă locuibile diferitele părți ale pământului. Se afla sub zona ferbinte țerri întinse unde încercă tóte efectele unei clime temperate: ast-fel este în Peru. Densitatea acruului fiind prea slabă, căldura rașelor solare este asemenea moderată.

O Natură cât ești de puternică și adorabilă! Așa ca să schimbî un timp, o climă; ca să ridicî sórelui o parte din focul seú 'ți este de ajuns să schimbî desimea aerului.

Aerul este compus din Oxygen și Azot pe lângă care se adaogă ceva vaporî de apă și acid carbonic, asemenea coprinde și o dósă de căldură.

Acésta din urmă se manifestă de câte orî vom isbi repede c'un piston într'un tub de sticlă cu pereți groși și plin cu aer: dacă vom pune un fitil său iască la extremitatea pistonului și vom isbi cu repeziciune se inflacără numai de cât.

Astă frumoșă experiență explică incendiile ne prevăđute din păduri. Vânturile iuți, vijeliile bătând cu putere prin crângurile nepenetrabile se isbesc, se îndesă și dau afară focul ce ținea ascuns: pădurea se inflacărăză și tot acel aer care a causat incendiū 'l animă încă prin mișcarea sa.

Lucrețiu în faimósa sa poemă vorbește despre aceste inflamațiuni fără veste.

„Pe munții cei înalți, arbori sguduiți d'un vânt „furtunos, ciocnind și frecând vêrfurile lor, iaú „foc și fac să străluciescă de departe înălțând în „aer vêtejurî de flacări.“

Un călător, Bernier, spune că strebătând munți înalți care despart țerra Bember de Cachemir, țieri îndată păduri immense neaccessibile (de care nu se putea aporpria niminî) ce se înălțau în fundul unei prăpăstii: vêrfurile lor mișcându-le avea aspectul unei mări de verdéță bătută de vânt; dar profunditatea era așa de mare în cât nici un sgomot nu ajungea pênă la călător și că tóte mișcările păduri păreaú că se urméză în tăcere. Ațintând privirile salle în fundul acestor prăpăstii,

astă arie fără ca să încerce o trebuință ne invinsă spre a și vedea patria: unii fugiau, alții muriau de întristare, și ea oprit d'a cânta astă arie sub pedepsă de mérite. *Ranzul vacitor* este o arie simplă și chiar grósă, dar produce un mare effect în munți. Tóată puterea ce 'i se attribue stă în dulcea suvenir a patriei.

când un vânt terribil sufla cu furie, atunci vedea înălțându-se flacări și că în mijlocul vijeliilor ș'al vânturilor furtunose, pădurea înflăcărată înfăcișa spectacolul unui vast ocean de foc.

Călătorul Bernier nu putu da o explicație acestui fenomen, el nu scia că aerul este îmbuțit de căldură și că o apăsare mare 'l pôte face să ese afară precum es schinteile din cremene.

Unii physici explică acest fenomen prin frecare și cred că pădurile se înflacăără fără veste ca și lemnele ce frécă sêlbaticii și fac foc.

Compresia aerului a dat nascere la o mulți-

me de frumoșe experiențe, între altele aceea a punci cu vânt: pucin aer îndesat într'un tub se pôte împinge pe rând duce-spre-dece glônțe la mai mult de o sută pași. Tot condensatiei aerului se atribue faptul următor descris de Plutarc ca o anecdotă curioasă.

„Când Quintus Flaminius, guvernatorul Greciei în „numele Romei, dede printr'o proclamație libertatea „grecilor, puterea strigărilor de bucurie ș'a țipetelor „făcu să cadă morți mai mulți corbi care din întâmpla- „re treceau pe d'a supra adunări popoului.

Iată cât este de mare puterea aerului; chiar când este nesimțibil el tot lucrăză, *incet dar sigur*.

A.

CEVA DESPRE MALATIA IMAGINARĂ.

Sunt unii ómenii care se cred tot d'auna că sunt malați; ei 'și inchipuesc că snffer de pept, de stamac, de ficat etc, aũ după cum se dice hypochondria, dar în realitate ei nu aũ nimic; cu tóte astea este ceva adevărat într'acésta.

În tóte malatiile imaginare influința nervoșă giocă un mare rol; creurul, organul predominant în organism, ocupat prea mult d'o idee óre-care, d'o dorință nerealisabilă, este excitat (întărit).

Starea acesta de escitație se comunică și nervilor care născ din creer, și firele nervóse fiind excitate lucrăză într'un mod neobișnuit asupra unui organ, precum inima, plămónii, stomacu, asupra unui organ cu care astă dorință, sau astă idee are mai mult rapport, și d'aceea se pare că organul sufferă, pe când în realitate n'are nimic, ci e numai o stare psychică a cărei origină stă în sistemul nervos și care predispuce organismul la sufferințe.

Se scie din vechime că moralul are mare influință asupra physicului, precum și physicul asupra moralului; putem cita o mulțime de exemple în privința acésta.

Regele Syriei Seleucus Nicator avea un fiu, Antiochus, care de mai mult timp sufferea d'o malatie ce o credea nevindecabilă, fără ca vr'un organ din corpul seii să fie derangiat; regele chiamă pe Erasistrat¹⁾ nepotul lui Aristotel, și medicul cel mai renumit după timpui acela ca să vedă ce are fiul seii. Erasistrat observă malatul 'l examină câte-va momente, 'l pune câte-va questionii, citește în physionomia lui și termină prin a conósce în Antiochus o malatie psychică, iar nu corporală; atunci el trage pe regele la o parte și 'l spune că fiul lui sufferă d'o malatie imaginară, că el negreșit trebuie să fie amoresat și că singurul remediũ (doctorie), este d'a 'l da în possessie obiectul pasiunii lui. La acésta noutate regele rămâne uimit și nu 'l vine să credă ca din amor să devie cine-va malat; dar mai pe urmă examinând lucrurile mai d'apropo se încredință cu mirare că medicul nu s'a înșelat' și că într'adevăr fiul seii iubea în ascuns pe Stratonicea, și fiind că el avea mare slăbiciune de Antiochus, a cărui patimă crescea din zi în zi, și malatia ajunsese prea serioasă, se otăresce a 'l o da de soție și ast-fel Antiochus, s'a însănătoșit.

Éccó ce putere însemnătoare are sciința medicală când este însoțită de sciința Psychologiei, adică când medicul nu se mărginesce la materie, ci

1) Se dice că Erasistrat ar fi cel d'ântelũ care a dissecat corpul uman ca să studieze omul pe om, și pentru amorea sciinței ar fi avut cruzimea a diseca (tăia) un om viu ca să asiste un moment la funcțiunile organelor corporale.

tudie filosoficesce organismul și se adresează și la spirit.

Un alt exemplu tot de natura acesta este că un om află o veste întristătoare, numai de cât îl apucă durerea de cap, de stomac, și de multe ori cade malat, fără ca vr'un organ să fie vătămât: sunt și cazuri mai rari în care malatul mure numai de întristare; altă dată se întâmplă din contra un om malat aude o veste bună și se însănătoșează. Medicina enumera o mulțime de exemple când malatii s'au însănătoșit fără nici o doctorie numai printr'o simplă nuvelă care le au pricinuit sau o frică prea mare, sau o bucurie peste măsură.

Iată un exemplu: O damă suferea de mai mult timp d'o malatie nervoasă ce o credea nevindicabilă, aude ea într'o seară fără veste un șgomot mare, și se spune că gazul a făcut explozie, că casa este în incendiu, și în același timp vede și flacări eșind pe ferăstră. Frica de incendiu, ideea aceea teribilă, că casa, mobile și toate obiectele ei vor fi transformate în cenușe, face o mare revoluțiune în organismul ei, în momentul acela uită că este bolnavă, sare cu repeziune din pat strigând, „ajutor“ și cu ocazia aștei scene îngrozitoare dama care suferea d'atâta timp se însănătoșează într'o clipă.

O domnișoră care suferea de întristare, fiind că pretendutul (logodnicul) refuzase mâna ei, s'a însănătoșit îndată ca a auzit că el priimesce și că ea va fi soția lui. Am putea cita o mulțime de exemple de natura aceasta, dar cred că acestea sunt de ajuns, în cât fie-care poate înțelege ce influință însemnată are moralul asupra physicului.

Dar ce raport se află între o idee și un organ material, între o dorință a noastră și derangierea organismului? Știința nu ne poate demonstra această matematicesce, dar recunoșce o armonie, o legătură strânsă între materie și spirit, între fenomenele psihice din lumea intelectuală și cele corporale din lumea materială.

Ordinatorul Suprem a combinat lucrurile ast-fel, și spiritul nostru le privește ast-fel după cum sunt. Eecă cum explică și fiziologul faptele acestea: În corpul uman fie-care organ lucrează într'o sferă mărginită, și din concursul lor rezultă armonia și viața; dar în dată ce un organ, sau un sistem de organe lucrează mai mult sau mai puțin de cât trebuie, funcțiunile intră în perturbație, organismul se derangiază prin ruperea echilibrului și individul suferă și e malat.

La malatia imaginară se raportează și alte fenomene psihice cu totul curioase. Sunt multe persoane sănătoase care și inchipuiesc că ved ceva înaintea lor, ființe sau lucruri, pe când în realitate nu este nimic; sunt erași persoane cărora li se pare că le strigă cineva noaptea pe când ei dorm, aud curat pronunțând numele lor și când es afară nu găsesc pe nimeni. Aud sau ved ei în realitate ceva sau căi încelă simțurile? Nu putem intra aici în mai multe amănunte psychico-physiologice, de cât dicem în general, că toate acestea se explică prin excitația peste măsură a sistemului nervos, care este sistemul predominant în organism și care ține în frâu pe toate celelalte sisteme. Vom mai reveni asupra acestui subiect.

A.

ANUNȚIU.

DD-ni abonați ai Naturei, cari vor avea dorința d'a continua abonamentele D-lor pe anul viitor, sunt rugați a o face cunoscut redacției, franco, sau d'a dreptu, sau prin corespondenți D-lor, cel mult pênă la 15 Decembre.

Mai aducem aminte asemenea tutulor acellora dintre Onorabili noștri abonați din districte, care pên'acum n'au plătit încă abonamentele D-lor, să bine-voiască a se aquita d'o așa mică datorie către Natura.